

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, одржаног
28. марта 2015. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
Година VII / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уређивачки одбор

Проф. др Милош Ковачевић

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

Проф. др Драган Бошковић

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

Проф. др Ала Татаренко

Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина

Проф. др Миланка Бабић

Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина

Проф. др Михај Радан

Факултет за историју, филологију и теологију, Тимишвар, Румунија

Проф. др Димка Савова

Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска

Уредници

Проф. др Милош Ковачевић

Доц. др Јелена Петковић

Рецензенти

Проф. др Милош Ковачевић

Проф. др Радивоје Младеновић

Проф. др Никола Рамић

Проф. др Вања Станишић

Проф. др Божинка Петронијевић

Проф. др Мирјана Мишковић Луковић

Проф. др Тијана Ашић

Проф. др Анђелка Пејовић

Проф. др Сања Ђуровић

Доц. др Владимир Поломац

Доц. др Јелена Петковић

Доц. др Ана С. Јовановић

Доц. др Милка Николић

Доц. др Јелена Даниловић

Доц. др Славко Станојчић

Доц. др Маријана Матић

Доц. др Ана Јовановић

Доц. др Саша Модерц

Зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије,
одржаног 28. марта 2015. године
на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Година VII / књ. 1

Крагујевац, 2016.

О ДВЕ КЊИГЕ ЗБОРНИКА СА СЕДМОГ НАУЧНОГ
СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 5
О ЈЕЗИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА СЕДМОГ НАУЧНОГ
СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 7

I ИСТОРИЈСКОЈЕЗИЧКА ПРОУЧАВАЊА И ПРОУЧАВАЊА ПИСМА

Александра Јанић

ПАДЕЖНИ СИНКРЕТИЗАМ ИМЕНИЧКИХ ОБЛИКА У
СТАРΟΣЛОВЕНСКОМ И САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
У СВЕТЛУ ГЕНЕРАТИВНЕ ГРАМАТИКЕ / 13

Сања Огњановић

О ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКОМ ДИЈАЛЕКТУ У
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИМ КЛАСИФИКАЦИЈАМА / 25

Ана Тешић

ХИБРИДНЕ ТВОРЕНИЦЕ СА РОМАНСКОМ КОМПОНЕНТОМ
У НАРОДНИМ ГОВОРИМА ЦРНЕ ГОРЕ / 35

Јована Марић

ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ КОРЕЈСКОГ ПИСМА / 43

Драгана Ђурић

ОПШТИ ПОГЛЕД НА САНСКРИТ И ЊЕГОВУ УПОТРЕБУ У
ЗНАЧАЈНИМ ПЕРИОДИМА ИНДИЈСКЕ ИСТОРИЈЕ / 51

Лиљана Чобанова

КОДИРАНЕ И ДЕКОДИРАНЕ НА ФИГУРАТИВНИЈА
ЈЕЗИК ПРИ ОПТИЧЕСКАТА ДИСЛЕКСИЈА / 61

II МОРФОЛОШКА И ЛЕКСИКОЛОШКА ПРОУЧАВАЊА

Никола Санковић

ДЕМИНУТИВНИ СУФИКС -(А)К И ЊЕГОВИ ДЕРИВАТИ / 73

Најалија Живковић

МОРФОЛОШКА АДАПТАЦИЈА ИМЕНИЧКИХ АНГЛИЦИЗАМА
У РОМАНУ О ЛОНДОНУ МИЛОША ЦРЊАНСКОГ / 85

Ненад Крцић

ПРЕКЛАПАЊЕ ГЛАГОЛСКЕ ХИПОНИМИЈЕ И
СИНОНИМИЈЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 93

Стеван Мијомановић

КОГНИТИВНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ СИНЕСТЕЗИЈСКЕ МЕТАФОРЕ
У ЈЕЗИКУ ОСОБА ОШТЕЋЕНОГ СЛУХА / 105

Петар Цветковић

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА ВЕРТИКАЛНЕ ДИМЕНЗИЈЕ У
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ПОМОЋУ ГЛАГОЛА ПОДИЋИ СЕ /
ДИЋИ СЕ, СПУСТИТИ СЕ, ПОПЕТИ СЕ И ПАСТИ / 117

Милан Тодоровић

ЛЕКСИКАЛИЗАЦИЈА ИМЕНА ПРОИЗВОДА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 127

Светлана Стаменов Рашиќа
ЧОВЕК И СУДБИНА: О МЕТАФОРИЧКОЈ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈИ
ПОЈМА СУДБИНА У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 139

Марија Станојевић Веселиновић
КОМПАРАТИВНИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ КОЈИ СЕ ОДНОСЕ
НА КАРАКТЕРНЕ ОСОБИНЕ ЧОВЕКА И ЊИХОВИ
КОРЕСПОНДЕНТИ У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ / 147

Звездана Симић
ФРАЗЕОЛОГИЗМИ СА КОМПОНЕНТОМ *APFEL* У НЕМАЧКОМ
И ЊИХОВИ ЕКВИВАЛЕНТИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 157

Маиа Пешировић Гујаничић, Бојана Тулимировић
МЕТОД ОБРАДЕ РУТИНСКИХ ФОРМУЛА У ШПАНСКОМ
ЈЕЗИКУ: ПРИМЕР ФРАЗЕОЛОШКОГ ОБРАСЦА / 165

Драгана Василијевић
СТЕРЕОТИП РУСИЈЕ У ЈЕЗИЧКОЈ СВЕСТИ
ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 177

III СИНТАКСИЧКА И СТИЛИСТИЧКА ПРОУЧАВАЊА

Марија Вучинић
СИНТАКСИЧКЕ ФУНКЦИЈЕ ИНФИНИТИВА УВЕДЕНОГ
ГЛАГОЛОМ У САВРЕМЕНОМ ИТАЛИЈАНСКОМ ЈЕЗИКУ / 191

Вања Миљковић
ПОРЕДБЕНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА ОПЕРАТОРОМ *КАО*
У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 201

Драгана Вучковић, Милош Стасовић
УСЛОВНЕ РЕЧЕНИЦЕ СА ВЕЗНИКОМ *ДА* У
СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 215

Ивана Мишић
ДИСТРИБУЦИЈА *НИМАЛО* *ВС. НИ МАЛО* И *НЕМАЛО*
ВС. НЕ МАЛО СА НЕГИРАНИМ ПРИДЕВИМА И
ПРИДЕВИМА НЕГАТИВНЕ СЕМАНТИКЕ / 223

Марија Јанковић
ПАРТИЦИП II КАО НУКЛЕУС ПАРТИЦИПСКЕ ФРАЗЕ
У САВРЕМЕНОМ НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ / 231

Маријана Бождановић
МОГУЋНОСТ АКТУАЛИЗАЦИЈЕ ЛЕКСИЧКОГ СЛОЈА СЛАВЕНИЗАМА
У РАЗГОВОРНОМ СТИЛУ САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 239

Јанко Ивановић
УПОТРЕБА ПРЕДЛОГА *ОКО* У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ / 249

Стефан Тодоровић
ДЕКОМПОНОВАЊЕ СА ГЛАГОЛИМА ТИПА *ДОНЕТИ* И *ДАТИ*
У АДМИНИСТРАТИВНОМ И ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ
– ГРАМАТИЧКИ И СТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТ / 261

Јулијана Стевановић
ИМПЛИЦИТНА КАУЗАЛНА ВЕЗА У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ / 273

Милена Јововић
НЕПРИЛАГОЂЕНЕ ПОЗАЈМЉЕНИЦЕ У НАУЧНО-ПОПУЛАРНОМ
ЕКОНОМСКОМ ДИСКУРСУ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА / 279

Светлана Б. Панић
ОДРЕДБЕ И ДОПУНЕ ГЛАГОЛА *ГЛЕДАТИ* И *ВИДЈЕТИ* И
ЊИХОВИХ ДЕРИВАТА У ПРИПОВИЈЕЦИ У *ЗМИЈСКОМ*
ЗАГРЉАЈУ ЕМИРА КУСТУРИЦЕ / 291

Биљана Мишић
ЈЕЗИЧКО-СТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТИ ЖАРГОНИЗАМА У
РОМАНУ *ХЕЈ, НИСАМ ТИ ТО ПРИЧАЛА* МОМА КАПОРА / 303

Даринка Иванишевић
ЈЕЗИЧКИ И СТИЛИСТИЧКИ АСПЕКТИ КАТЕГОРИЈЕ ДЕМИНУТИВНОСТИ
У ЗБИРЦИ *СЛИКА БЕЗ ОЦА* РАДОСЛАВА БРАТИЋА / 309

IV АНАЛИЗА ДИСКУРСА И ПРИМЕЊЕНОЛИНГВИСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА

Данка Синадиновић
ОДЛИКЕ ДИСКУРСА МЕДИЦИНСКИХ СУСРЕТА / 319

Нађаша Сјасић
КО ЖИВ, КО МРТАВ?! КОЛОКАЦИЈЕ У НАСТАВИ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ / 329

Саша Чорболоковић
ИНОВАТИВНИ ПРИСТУП У НАСТАВИ ЛЕКСИКОЛОГИЈЕ
У СТАРИЈИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ / 341

Тања Пељевић
ФОНЕТСКИ ОПИС ГЛАСОВА У ГРАМАТИКАМА КИНЕСКОГ
ЈЕЗИКА ЗА СТРАНЦЕ – КРИТИЧКИ ОСВРТ / 351

Панајотис Асимопулос
ОСВРТ НА ФОНОЛОШКЕ, МОРФОЛОШКЕ, СИНТАКСИЧКЕ И
СЕМАНТИЧКЕ ПАРАМЕТРЕ ПИЏИНСКОГ ЈЕЗИКА *RUSSENBORSK-A* / 359

Биљана Вукчевић Лацковић
ПРИМЕНА МАПА УМА У НАСТАВИ МЕДИЦИНСКОГ
ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА СТРУКЕ / 371

Јована Томић
ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ СРБОФОНИХ УЧЕНИКА КОЈИ
УЧЕ ФРАНЦУСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК / 383

Снежана Милошевић
ЗАШТО ЗА УЧЕЊЕ И УСВАЈАЊЕ СТРАНОГ ЈЕЗИКА
НИСУ ДОВОЉНИ УЏБЕНИЦИ? / 393

Ана Тешић¹*Београд*

ХИБРИДНЕ ТВОРЕНИЦЕ СА РОМАНСКОМ КОМПОНЕНТОМ У НАРОДНИМ ГОВОРИМА ЦРНЕ ГОРЕ²

У раду се разматрају хибридне творенице са романском компонентом посведочене у народним говорима Црне Горе. Циљеви истраживања су да се прикаже овај тип лексема и укаже на њихове творбене карактеристике. Анализирани су одабране речи које припадају свим трима категоријама хибрида (спој стране основе и домаћег форманта, домаће основе и страног форманта, и спој стране основе и страног форманта), а указано је и на поткатогије проистекле из основне поделе. Дат је осврт на појаву народне етимологије, која може утицати на стварање хибридних твореница. Такође, у раду је разматрана и стилска маркираност ових речи.

Кључне речи: српски језик, етимологија, лексикологија, хибридна твореница, романизам

Увод

Хибридикација је творбени процес при коме се „[...] одређени творбени елементи ослобађају везе са генетски идентичном базом и повезују се са другим, генетски различитим елементима укључујући, наравно, и творбене основе језика примаоца” (Ђорић 2009: 153). Резултат овог процеса су хибридне творенице које се деле на три основне категорије: а) спој домаће основе и страног творбеног форманта, б) спој стране основе и домаћег творбеног форманта и в) спој стране основе и страног творбеног форманта који су пореклом из различитих језика.

О хибридним твореницама

Хибридне творенице представљају комплексно и још увек не до краја решено питање у нашој науци о језику. Основне дилеме јесу како их категоризовати (односно, да ли их посматрати као стране речи или не) и који термин употребити за њих.

Уколико је цела реч преузета из другог језика, као што је то *ленџра* f. „слика, фотографија”, од венецијанског *retrato* „портрет”, са дисимилацијом *l>r* (Скоок 1971–1974 3: 492 s.v. *trät* (III)), јасно је да се ради о позајмљеници. Међутим, када се лексема састоји од елемената двојаког порекла, домаћег и страног, код неких аутора поставља се питање њене категоризације. Тачније, ако је *ленџра* f. „слика, фотографија” позајмљеница, да ли је то и њена изведеница домаћим суфиксом *-ач*, *ленџрач* m. „фотограф” или придев *џреџан* „хитар”, дериват помоћу суфикса *-ан* од именице *џреџа* f. „журба”, од ит. *pressa* „стиска, гужва” (Скоок 1971–1974 3: 34 s.v. *prèmiti*)? Да ли је реч *обиланца* f. „обиље”, где је на домаћу основу додат

¹ tesicana@gmail.com

² Овај чланак је настао као резултат рада на пројекту бр. 178007 „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*”, који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

страни суфикс (ит. суфикс *-anza*), позајмљеница или домаћа реч? Како посматрати хибридне творенице код којих су оба елемента алоглотска, нпр. *ленџирација* т. „фотограф”, са суфиксом турског порекла *-џија*?

Р. Филиповић, али и велики број других аутора, тип хибридних придева као што је *џрешан* сматра позајмљеницама³, јер се „[...] на адаптиране основе додају у току секундарне адаптације придјевски суфикси хрватског или српског и добије се готово неограничен број [енглеских] придјевских посуђеница” (према Ђорић 2009: 79–80).⁴ Може се сматрати да придеви настали деривацијом од позајмљеница припадају лексичком фонду српског језика, будући да се при њиховој творби страна реч понаша као домаћа (постаје мотивна и користи деривационе механизме српског језика), што је став који се коси са претходно изнетим виђењем проблематике хибридних придева. Спој домаће основе и страног творбеног форманта не изазива недоумице и овај тип хибрида се увек третира као домаћа реч, што доводи до збуњујуће ситуације да се, према неким ауторима, придев *џрешан* и именица *ленџираш* категоризују као алоглотске, а именица *обиланца* као идиоглотска. У случају лексеме *ленџирација*, ради се о хибридној твореници и домаћој речи, јер је суфикс турског порекла *-џија* продуктиван у српском језику и говорници га готово и не доживљају као страни.

Има више разлога да се хибридне творенице не посматрају као позајмљенице (ако их у том облику нема у језику даваоцу) – уколико се нека реч довољно адаптирала у језику примаоцу и развила своје деривационо гнездо, може се закључити да је тиме постала део његовог лексичког фонда.

Хибридне творенице на Јадрану

Хибридне творенице на тлу Црне Горе и Јадрана уопште резултат су вишевековне језичке симбиозе двају система – романског (венецијанско-италијанског) и словенског (српско-хрватског).

Војмир Виња бавио се хибридним конструкцијама у неколико својих радова (в. Виња 1957, 1986). Посебну пажњу аутор је посветио питању таутолошких сложеница у којима је у једном делу сложенице сачуван позајмљени лик, а у другом се налази његов протумачен или у потпуности преведен облик, нпр. *џинбор* т. „врста бора, *Pinus halepensis*” [вен. *pin* + с.-х. *бор*], са редундантним спојем *бор* + *бор* (в. Виња 1957: 37). У народним говорима Црне Горе посведочена је једна сложеница која припада овом типу хибрида – *џдрџ луж* т. „празилук”, са спојем *џразилук* + *лук* [ит. *porro* + с.-х. *лук*].

Анализа материјала

У раду се разматрају хибридне творенице које припадају свим трима категоријама (страна основа и домаћи формант, домаћа основа и страни формант, страна основа и страни формант). Указано је, такође, на лексеме које се могу сместити у различите поткатегорије проистекле из основне поделе. Поред тога, пажња је посвећена и постојању стилске обележености, која је често присутна међу хибридним конструкцијама. За потребе овог истраживања екскерпирани су дијалекатски речници и збирке речи које доносе материјал са

3 Слично о овоме в. рубрику *Језичке науке* бр. 110 (ЈП 1934: 283).

4 Дискутабилно је зашто се проблем категоризације везује искључиво за придеве настале проценом хибридизације, не и за остале врсте речи.

простора Црне Горе. У раду није наведена комплетна ексцерпирана грађа, већ су дати илустративни примери из сваке категорије хибридних твореница.

На основу добијеног материјала може се извући неколико закључака:

1) Највећи број хибридних твореница припада првој категорији (идиоглотски елемент је модификатор, алоглотски модификант). У овој групи постоји више поткатегорија:

а) спој стране основе и домаћег суфикса

Најбројнија врста речи у овој поткатегорији су именице, нпр. *баста-дурсџиво* п. „одважност” Ускоци (Станић 1990–1991) [именица *баста-дур* „способан, одважан човек” + суфикс *-сџиво*], *макаронџи* т. „улизица (према онима који су били у добрим односима са Италијанима као окупаторима у Другом св. рату, који су ’јели макароне’ добијене од Италијана” Загарач (Ђупићи 1997) [им. *макарон(е)* „врста тестенине” + суф. *-аџи*], *пљџаџар* т. „варошанин (на селу са призвуком подругљивости)” Бањани, Грахово и Опутне Рудине (Копривица 2006) [им. *пљџа* „тржница” + суф. *-ар*], *кашџиџуља* ф. „неморална жена, жена која је осрамоћена” Васојевићи (СТИЈОВИЋ 1996), Зета (Башановић Чечовић 2010), Велика (Јокић 2012) [гл. осн. од гл. *кашџиџаџи* „казнити” + суфикс *-уља* (са шаљиво-пејоративним значењем)]. Поред именица, јављају се и придеви – нпр. *баста-дурџан*, *-рна*, *-рно* „умешан, предузимљив; одважан, храбар” Зета (Башановић Чечовић 2010), Ускоци (Станић 1990–1991) [им. *баста-дур* „способан, одважан човек” + суфикс *-ан*], *џалиџџас*, *-сџа*, *-сџо* „шаљив, несташан, препреден, немиран” Загарач (Ђупићи 1997) [им. *џалиџџи* „несташан човек, спадало” + суфикс *-ас(џи)*], као и један прилог *бандачкџе* „укосо, по страни” Зета (Башановић Чечовић 2010), Спич (Поповић, Петровић 2009) [им. *бандџа* „страна” + суфикс *-ачке*].

У говору Његуша посведочена је лексема *мџница* ф. „наруквица”, од ит. *manina* „id.” (Скок 1971–1974 2: 370–371 s.v. *manina*), са заменом италијанског деминутивног суфикса *-ина* домаћим *-ица*.

б) спој домаћег префикса и стране основе

У овој поткатегорији су најзаступљенији глаголи, а забележен је и један прилог, *збандџе* Зета (Башановић Чечовић 2010) / *збандџе* Никшић (Ђоковић 2010) / *збандџе* „са стране” Ускоци (Станић 1990–1991). При творби префигираних глагола користе се готово сви префикси, нпр. од глагола *џриџаџи* „пржити” – *доџриџаџи* Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013), *исџриџаџи* Загарач (Ђупићи 1997), Васојевићи (СТИЈОВИЋ 1996), Зета (Башановић Чечовић 2010), Његуши (Оташевић 2012), *наџриџаџи* Зета (Башановић Чечовић 2010), Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013), *оџриџаџи* Загарач (Ђупићи 1997), Спич (Поповић, Петровић 2009), Зета (Башановић Чечовић 2010), Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013), *поџриџаџи* Васојевићи (Боричић 2002), *џроџриџаџи* Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013), *уџриџаџи* Васојевићи (Боричић 2002), Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013).

в) спој домаћег префикса, стране основе и домаћег суфикса

Забележен је велики број хибридних конструкција насталих овим творбеним процесом, пре свега именица и придева. Продуктивност овог типа формирања хибрида може се илустровати сложеницама насталим од именице *џреша* ф. „журба” – *бестџрешан*, *-шина*, *-ино* „који није склон корисном раду” Стара ЦГ (Пешикан 1965) [преф. *без-* + им. *џреша* + суф. *-ан*],

- бестрешко т. „човек који је спор, коме се не жури” Стара ЦГ (Пешикан 1965) [преф. *без-* + им. *преша* + хип. суф. *-ко*]; двоструко префигиране речи, нпр. *незапрешник* т. „ленштина” Загарач (Ђупићи 1997) [преф. *не-* + *за-* + им. *преша* + суф. *-ник*], *незапрешница* ф. „лења жена” Загарач (Ђупићи 1997), Никшић (Ђоковић 2010) [преф. *не-* + *за-* + им. *преша* + суф. *-ница*].
- г) Посведочен је и тип хибрида коме припада именица *фацулетшић* т. „марамца”, где је већ постојећи италијански деминутив *fazzoletto* „id.” додатно деминуиран домаћим формантом. Највероватније је додавање домаћег деминутивног суфикса потакнуто чињеницом да говорници српског језика у романизму *фацулет* не осећају значење умањености. Супротно томе, у лексеми *боцунић* т. „мали боцун, флашица” домаћи деминутивни суфикс *-ић* додат је на венецијански аугментатив *bozzon* „велика флаша”.
- 2) Хибридне творенице у којима је алоглотски елемент модификатор, а идиоглотски модификант су најмање бројна категорија. У говорима Хрватског приморја јављају се хибриди као што су *обиланца* ф. „обиље” [с.-х. придев *обилан* + ит. суф. *-anza*], *сухаменио* adv. „изразито суво” [с.-х. придев *сух* + ит. творбени елемент *-mente*], *крцманџи* adj. „сасвим пун” [с.-х. придев *крцаји* + ит. творбени елемент *-mente*], где страни елемент служи за постизање вишег степена афективности (в. Виња 1986: 421–422). Лексеме овог типа нису забележене у говорима Црногорског приморја⁵ нити у говорима залеђа.

Интересантан је случај именица којима се означава „влага, влажност”, *думидџа* Стара ЦГ (Пешикан 1965), Његуши (Оташевић 2012) / *думагџа* Загарач (Ђупићи 1997) / *демогџа* Зета (Башановић Чечовић 2010) / *домагџа* Загарач (Ђупићи 1997), које воде порекло од ит. *umidezza* „id.” (Скок 1971–1974 3: 544 s.v. *umidan*), са протезом *g-*, која се не може тумачити романским облицима, те ова промена остаје засад неразјашњена.

3) Речници бележе и хибриде у којима су оба члана страног порекла, најчешће са суфиксима турског порекла, нпр. *бастагатурлук* т. „марљивост, способност” Бањани, Грахово и Опутне Рудине (Копривица 2006) [им. *бастагатур* „способан, одважан човек” + суф. *-лук*], *бестреџица* т. „уништитељ” Ускоци (Станић 1990–1991) [гл. осн. од гл. *бестреџи* „уништити” + суф. *-џица*], *дурџија* т. „који је издржљив, истрајан, постојан” Зета (Башановић Чечовић 2010) [гл. осн. од гл. *дурџи* „трајати” + суф. *-лија*].

Народна етимологија (паретимологија)

Формирање хибридних твореница повезано је са појавом народне етимологије, тј. паретимологије. У примерима где је паретимологија присутна долази заправо до „[...] модификације (најчешће) страног елемента помоћу домаћег, али елемент који модифицира и онај који је модифициран не остају у новој ријечи један уз други, већ до модификације долази на тај начин што се израз страног и зато несхваћеног елемента модификацијом фонемске поставе (уметање, испуштање или замена фонема) претвара у домаћу ријеч која се лако разумије и израз јој је тек тада ’оправдан’” (Виња 1986: 420). Пример би биле лексеме *иџун* Ускоци (Станић 1990–1991) / *иџун* Мојковац (Ристић 2010) и *иџулин* Стара ЦГ (Пешикан 1965), Загарач (Ђупићи 1997), Васојевићи

5 Речници Мусића и Липовац Радуловић који обрађују приморске говоре Црне Горе бележе романсизме, не и хибридне творенице.

(Стијовић 1996), Зета (Башановић Чечовић 2010) „уређај за пржење кафе”, присутне у великом броју народних говора Црне Горе, у којима је највероватније дошло до укрштања домаћег глагола *џржити* и романизма *брошџулин* сз. Бока (Мусић 1972) / *брушџулин* Спич (Поповић, Петровић 2009), Његуши (Оташевић 2012), ји. Бока (Липовац Радуловић 1981) / *брушџулин* сз. Бока (Мусић 1972) „id.”. Могуће је претпоставити да је за њихово формирање „крива” народна етимологија, јер су лексеме *џржун* и *џржулин* значењски ближе говорницима у односу на романски парњак.

Стилска маркираност

Стилска маркираност често је обележје хибридних твореница, управо због споја генетски различитих елемената који доприноси афективности. То је случај пре свега са хибридима у којима се јављају суфикси турског порекла *-џија*, *-лија*, *-лук*, нпр. *кајоџија* т. реј. „капуташ, особа која носи капут и мисли да тиме одскаче од обичног света” Кучи (Петровић, Ђелић, Капустина 2013), *макаронџија* т. реј. „Италијан; онај који воли да једе макароне” Ускоци (Станић 1990-1991), где се коришћењем поменутих суфикса добија пејоративни призвук. Посведочене су и именице субјективне оцене које се састоје од стране основе и домаћег суфикса, нпр. *коџулан* т. реј. „женскар, сукњар” Бањани, Грахово и Опутне Рудине (Копривица 2006) [именица *коџула* „сукња” + суф. *-ан* (са пеј. значењем)], *џујар* т. реј. „онај који је избегавао војно поље, који се верао око женине ‘цупе’” Бањани, Грахово и Опутне Рудине (Копривица 2006) [именица *џуја* „сукња” + суф. *-ан* (са пеј. значењем)].

Закључак

Хибридне творенице са романском компонентом у народним говорима Црне Горе представљају најочигледнији пример изразите конвергенције двају језичких система (романског и словенског). Најпродуктивнију категорију чине лексеме које се састоје из стране основе и домаћег форманта, док се најређе среће спој домаће основе и страног форманта. Једно од основних обележја хибрида јесте стилска маркираност, која се постиже спајањем генетски различитих елемената.

Бројност ових речи оставља нам простора за даља истраживања и откривање нових начина спајања алоглотских и идиоглотских елемента унутар једне хибридне конструкције.

Извори

Башановић Чечовић 2010: Ј. Башановић-Чечовић, *Рјечник говора Зетје*, Подгорица: Институт за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош”.

Боричић 2002: В. Боричић Тиврански, *Рјечник васојевићког говора*, Београд: Просвета.

Ђоковић 2010: Љ. Ђоковић, *Рјечник никшићког краја*, Подгорица: Црногорска академија наука и умјетности.

Јокић 2012: В. Јокић, *Рјечник величкога говора*, Podgorica: Institut za crnogorski jezik i književnost.

Копривица 2006: Ј. Копривица, *Речник говора Бањана, Грахова и Опутних Рудина*, Подгорица: Црногорска академија наука и уметности.

- Оташевић 2012: Д. Оташевић, *Нјегушки рјечник*, Подгорика: Институт за црногорски језик и књижевност.
- Липовац Радуловић 1981: В. Липовац-Радуловић, *Romanizmi u Crnoj Gori. Jugoistočni dio Boke Kotorske*, Cetinje/Titograd: Obod/Pobjeda.
- Мусић 1972: С. Мусић, *Romanizmi u severo-zapadnoj Boki Kotorskoj*, Београд: Филолошки факултет.
- Оташевић 2012: Д. Оташевић, *Нјегушки рјечник*, Подгорика: Институт за црногорски језик и књижевност.
- Пешикан 1965: М. Пешикан, Староцрногорски средњокатунски и љешански говори, СДЗб, 15.
- Поповић, Петровић 2009: М. Поповић, Д. Петровић, О говору Спича – Грађа, СДЗб, 56, 5–275.
- СДЗб 1905–: *Српски дијалектолошки зборник*, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик.
- Петровић, Ђелић, Капустина 2013: Д. Петровић, И. Ђелић, Ј. Капустина, Речник Куча, СДЗб, 60, 1–461.
- Ристић 2010: Д. Ристић, *Рјечник говора околине Мојковца*, Подгорика: Институт за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош”.
- Станић 1990–1991: М. Станић, *Ускочки рјечник 1–2*, Београд: Научна књига.
- СТИЈОВИЋ 1996: Р. Стијовић, Романизми у говору Васојевића, у: Ј. Планкош (ред.), *О лексичким позајмљеницама*, Суботица/Београд: Градска библиотека Суботица / Институт за српски језик Српске академије наука и уметности, 279–297.
- Ђупићи 1997: Д. Ђупић, Ж. Ђупић, Речник говора Загарача, СДЗб, 44.
- Хаџић 2003: И. Хаџић, *Rožajski rječnik: građa za diferencijalni rječnik narodnog govora rožajskog kraja*, Рожаје: Културни центар Рожаје.

Литература

- Виња 1957: В. Виња, Alcuni tipi di incroci linguistici neolatino-slavi, Zagreb: *Studia Romanica Zagrabiensia*, 3, Zagreb, 31–44.
- Виња 1986: В. Виња, Хибридни резултати језичних dodira, Zagreb: *Filologija*, Zagreb, 14, 419–432.
- ЈП 1934: Језичке поуке, Београд: *Наш језик*, 4–5, Београд, 283.
- Скок 1971–1974: Р. Скок, *Етимолошки рјечник хрватскога или српскога језика 1–4*, Zagreb: Југославенска академија знаности и умјетности.
- Ђорић 2009: Б. Ђорић, *Лингвомаргиналије*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

MOTS HYBRIDES AVEC LE COMPOSANT ROMAN DANS LES LANGAGES POPULAIRES DE MONTENEGRO

Résumé

Cette étude traite les mots hybrides avec le composant roman dans les langages populaires de Monténégro. Les objectifs de la recherche sont de présenter toutes les catégories des mots hybrides et de souligner leurs caractéristiques. Nous avons donné un aperçu de l'étymologie populaire qui peut affecter la formation des mots hybrides et aussi nous avons discuté la coloration stylistique qui est souvent présente dans cette catégorie des mots.

Mots-clés: langue serbe, étymologie, lexicographie, emprunt lexical roman

Ana Tešić